

IFNI

Niewielu z nas może bez zastanowienia wskazać na mapie miejsce gdzie znajduje się ten tajemniczy kraj.

Ifni to dawna, hiszpańska enklawa leżąca na terytorium dzisiejszego Maroka, na południe od Agadiru i naprzeciw Wysp Kanaryjskich. Mapka przedstawia układ granic protektoratów i kolonii w 1912 roku.

W 1964 roku terytorium Ifni miało powierzchnię 1502 km² i liczyło 51 517 ludności, utrzymującej się głównie z rybołówstwa. Historia tego terytorium jest ściśle związana z historią Maroka.

Tereny dzisiejszego Maroka już od drugiego tysiąclecia p.n.e. zamieszkiwały koczownicze plemiona berberyjskie. Na wybrzeżu Maroka swoje faktorie handlowe zakładali Fenicjanie a później od V wieku p.n.e. także Kartagińczycy. Prowadzili handel z Berberami ale nie zapuszczali się w głąb lądu. Po klęsce Kartaginy w wojnach z Rzymem terytoria Maroka przez krótki okres czasu pozostawały niezależne jako lenno króla Mauretanii. Królestwo Mauretanii zajmujące wtedy tereny Maroka i Algierii, utrzymy-

wało kontakty polityczne z Rzymem i to właśnie Rzymianie około 200 roku p.n.e. przywieźli do północno-zachodniej Afryki wielbłądy, co przyczyniło się do rozwoju handlu karawanowego. W 40 roku naszej ery Mauretania została wcielona do Cesarstwa Rzymskiego. Po podziale Cesarstwa Rzymskiego w 395 roku, Afryka Północna przypadła Cesarstwu Zachodniorzymskiemu.

Kraj pozostawał pod władzą Rzymu aż do 429 roku, kiedy to z Hiszpanii przybyli Wandalowie. Berberowie, by uciec przed brutalnością Wandali, zaczęli prowadzić koczowniczy styl życia. W pierwszej połowie VI wieku (533–534) Wandalowie zostali pokonani przez Bizancjum. Cesarstwo Bizantyńskie bez większego sukcesu próbowało zaprowadzić tu chrześcijaństwo, jednak jego faktyczna władza ograniczała się do miast i fortec.

Okolo sto pięćdziesiąt lat później, w VII wieku tereny te zostały podbite przez Arabów i włączone do kalifatu Umajjadów. Berberowie przez lata stawiali opór inwazji buntując się przeciwko władzom kalifatu, które traktowały Berberów jako źródło niewolników. Niewolnicy byli pozyskiwani z najazdów na tereny obecnego Maroka, które nie poddały się w pełni władzy arabskiej. Podbici w końcu przeszli na islam i wzmocnili armię arabską w wyprawie na podbój Półwyspu Iberyjskiego. Dość szybko kraj uległ prawie całkowitej islamizacji oraz silnej arabizacji.

Pierwszą ważną dynastią była dynastia Idrysydów. Zapoczątkowana została przez Idrisa I (zm. 791), potomka kalifa Alego ibn Abi Taliba, który zmuszony do ucieczki z Medyny, przybył na tereny Maroka. Wsparli go lokalni Berberowie, wśród których rozpropagował islam i został przez nich obwołany imamem. Idris II (791–828) umocnił władzę i przeniósł stolicę do Fezu. Państwo Idrisa II obejmowało większość terytorium obecnego Maroka. Ostatecznie państwo Idrysydów upadło pod presją Fatymidów w 921 roku.

Później na terenie Maroka pojawiły się dynastie Almorawidów (od około 1062 roku) a następnie Almohadów (od 1174), które w okresie od XI do XIII wieku zapewniły krajowi status znacznej potęgi i przyłączyły do niego Andaluzję, Tunezję, Algierię oraz Trypolitanie.

Dynastia Almorawidów panowała przez 86 lat a państwo przeżywało największy rozkwit. Założono Marrakesz (1062 rok) i opanowano środkowy Maghreb (1082 rok), a następnie muzułmańską część Hiszpanii. W połowie XII wieku władzę przejęli Almohadzi, którzy podporządkowali sobie tereny Atlasu Wysokiego i Środkowego, następnie całe północne Maroko (1139 rok), Fez (1146) i Marakesz (1147). W kolejnych latach podbili muzułmańską Hiszpanię i obszary wschodniego Maghrebu. W 1160 roku cały Maghreb został po raz pierwszy zjednoczony. Stolicą państwa Almohadów stał się Marakesz. Dwór Almohadów był prężnym ośrodkiem kultury i nauki. Maroko stało się ważnym ośrodkiem przemysłowym, m.in. produkcji jedwabiu. Dynastia Almohadów panowała przez 121 lat. Kres jej potędze położyły konflikty wewnętrzne i klęska w bitwie z wojskami chrześcijańskimi pod Las Navas de Tolosa w Hiszpanii w 1212 roku.

Potężne państwo rozsypało się na trzy części. W 1269 roku Abu Jusuf Jakub (zm. 1286) z kolejnej dynastii Marynidów dokończył podboju całego Maroka i ogłosił się sułtanem. W latach 1275–1340 Marynidzi prowadzili świętą wojnę chrześcijanami na Półwyspie Iberyjskim. Po zabójstwie kolejnego sułtana w 1358 roku nastąpił stuletni okres chaosu i anarchii w państwie. Władze przejmowali lokalni wezyrowie nie zawsze akceptowani przez marokańskie plemiona. Słabość państwa wykorzystali Hiszpania i Portugalia. Portugalczycy opanowali najważniejsze porty atlantyckie, w tym przede wszystkim Tanger (w 1471 roku). Portugalia zdobyła kontrolę nad handlem z Czarną Afryką.

W 1492 roku po upadku Emiratu Grenady, na terytorium Maroka zaczęli napływać żydowscy i muzułmańscy uchodźcy uciekający przed hiszpańską inkwizycją. W latach 1505–1510

Hiszpanie zaczęli umacniać swoje pozycje także na wybrzeżu północnoafrykańskim. Jeszcze w 1497 roku zajęli opuszczoną Melillę. Silna obecność chrześcijan zrodziła lokalny sprzeciw, co umożliwiło dojście do władzy w Maroku arabskiego rodu Sadytów. Sadyci uznawali się za potomków Mahometa i używali tytułu szarifa. Prowadzili świętą wojnę – w 1548 roku zdołali zająć Fez i obalić ostatniego sułtana. W 1557 roku utworzyli państwo ze stolicą w Marrakeszu. Wypędzili chrześcijan, zlikwidowali większość enklaw portugalskich na wybrzeżu, m.in. w 1541 roku odbili z rąk portugalskich port w Agadirze i uczynili swoim głównym portem dla handlu transsaharyjskiego. Oparli się zbrojnie Turcji osmańskiej. W 1578 roku – w Bitwie Trzech Króli –

pokonali armię portugalskiego króla Sebastiana. Zwycięstwo położyło kres europejskim atakom na trzy stulecia. W południowym Maroku rozwinęli na niespotykaną w jego dziejach skalę uprawę trzciny cukrowej oraz produkcję cukru z przeznaczeniem na eksport do Europy. Okres największej potęgi Sadytów przypada na panowanie Ahmada al-Mansura (1578–1603), które określane jest „złotym wiekiem” Maroka. Al-Mansur przeprowadził reformy administracji i wojska. W 1591 roku stworzył armię złożoną z 4 tysięcy europejskich najemników – pierwszą profesjonalną armię Maroka. Al-Mansur zjednoczył Maroko po trwającym od drugiej połowy XIV wieku rozbiciu dzielnicowym. Wraz z królową Anglii, Elżbietą I planował nawet podbój Hiszpanii !

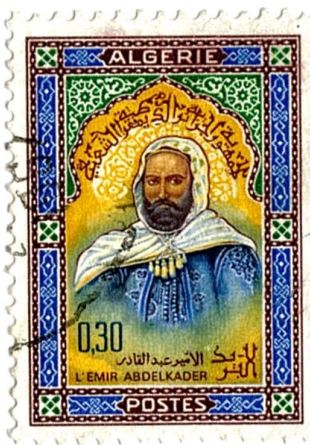
Niestety, jak to często bywa w historii, po śmierci Al-Mansura kraj ogarnęły krwawe spory sukcesyjne i państwo Sadytów rozpadło się na kilka księstw. Dopiero po sześćdziesięciu latach chaosu, w roku 1666, tron Maroka przejął ród Alawitów wspieranych przez Arabów. Alawici, którzy rządzą Marokiem do dzisiaj, dokonali zjednoczenia kraju przy pomocy profesjonalnej armii liczącej około 150 tysięcy ludzi, złożonej z niewolników – potomków murzyńskich niewolników, sprowadzonych do Maroka za czasów Al-Mansura.

Maroko budowało swą potęgę na handlu złotem, czarnymi niewolnikami, solą i na popieraniu piractwa morskiego przeciwko państwom chrześcijańskim.

Dzięki silnej władzy było jedynym krajem Maghrebu, który nie znalazł się pod panowaniem osmańskim. W XVIII wieku sułtan Muhammad III zreformował państwo, wprowadzając administrację na wzór osmański, zreformował armię i wprowadził system podatkowy bazujący na opłatach celnych w handlu zamorskim. Przebudował porty atlantyckie i wprowadził monopol na eksport towarów. Pod koniec XVIII i na początku XIX wieku, Maroko prowadziło politykę izolacjonizmu, starając się oprzeć kolonialnym zapędom rywalizujących ze sobą mocarstw europejskich. Ale Berberowie na wybrzeżu dalej uprawiali

piractwo. Działania tych berberyjskich piratów, doprowadziły w latach 1801–1805 nawet do wojny ze Stanami Zjednoczonymi, których okręty były także łupione. W konflikcie uczestniczyły kraje berberyjskie – współczesne Algieria, Maroko, Libia i Tunezja – które wówczas wspierały piractwo jako ważne źródło dochodów. W 1801 roku prezydent Thomas Jefferson (1743–1826) odmówił płacenia haraczu za ochronę przed piratami i dla ochrony statków amerykańskich wysłał okręty marynarki. Konflikt został zakończony podpisaniem pokoju w 1805 roku, na mocy którego USA nie musiały płacić haraczu, lecz zgodziły się zapłacić okup za jeńców pojmanych w trakcie konfliktu.

Gdy Francja zajęła Algierię w 1830 roku, sułtan Maroka Abd ar-Rahman (1778–1859) udzielał pomocy walczącemu z kolonistami emirowi Abd al-Kadirowi (1808–1883), który zbiegł do Maroka w 1844 roku. Francuzi zbombardowali Tanger i As-Suwajrę, a wysłana na granice z Algierią armia marokańska została pokonana w bitwie nad rzeką Isly. Sułtan zobowiązał się do internowania lub wydalenia z kraju Abd al-Kadira, jeśli ten ponownie znalazłby się na terytorium Maroka – w 1846 roku wojska marokańskie zmusiły Abd al-Kadira do poddania się Francuzom. I wojna francusko-marokańska zakończyła się podpisaniem traktatu w Tangerze, w którym Maroko uznało zwierzchnictwo Francji nad Algierią. Traktat ustanowił również granicę między Marokiem i Algierią, która bez większych zmian obowiązuje do dziś.

W latach 1848–1865 o wpływy w Afryce Północnej i Maroku konkurowały Wielka Brytania, Francja i Hiszpania. Po śmierci Abd ar-Rahmana w 1859 roku Hiszpania wypowiedziała Maroku wojnę z powodu konfliktu o granice hiszpańskiej enklawy Ceuty.

W 1860 roku Hiszpania zajęła Tetuan. By zakończyć wojnę, Maroko zapłaciło kontrybucję w wysokości 20 milionów USD, uznało prawa Hiszpanii do Ceuty i Melilli, zgodziło się na poszerzenie granic Ceuty i właśnie wtedy zobowiązało się też do przekazania na rzecz Hiszpanii terytorium Ifni.

Terytorium Ifni, tak jak całe Maroko, od wczesnego średniowiecza było posiadłością arabską. W XV wieku mieścił się tam ważny ośrodek arabskiego handlu niewolnikami. Przejściowo, w latach 1476-1524 terytorium to znajdowało się w rękach hiszpańskich. Ale na dłuższą ziemię ta trafiła do Hiszpanów dopiero po zajęciu przez Francuzów Algierii i po wojnie z Hiszpanią. Dopiero wtedy Hiszpanie przejęli nad nią pełną kontrolę,

W Maroku tymczasem, mimo prób reformowania armii, następował powolny upadek gospodarczy i rosło olbrzymie zadłużenie kraju w bankach francuskich. Europejskie mocarstwa skorzystały z okazji, by umocnić swoje wpływy. W 1904 roku Wielka Brytania i Francja zawarły porozumienie Entente cordiale kończąc spory kolonialne. Wielka Brytania dała Francji wolną rękę w Maroku w zamian za nieinterweniowanie w plany brytyjskie w Egipcie. Jednocześnie Francja zgodziła się, by północne Maroko było strefą wpływów hiszpańskich. Włochy nie wtrącały się w sprawę Maroka, ponieważ Francja nie ingerowała w sprawy włoskie w Libii.

Do tego wtrąciły się jeszcze Niemcy, domagając się omówienia sprawy Maroko na międzynarodowej konferencji. W 1905 roku do Maroka przybył niemiecki cesarz Wilhelm II Hohenzollern (1859–1941), wygłaszając oświadczenie o niepodległości Maroka. Niemcy wysłały do Tangeru także swoją flotę. Kryzys został zażegnany przez rozmowy i podpisanie w 1906 roku traktatu potwierdzającego niepodległość Maroka i tzw. zasadę otwartych drzwi dla handlu międzynarodowego. Na mocy tego traktatu Francja i Hiszpania nadzorowały porty marokańskie i pobierały opłaty celne. Międzynarodowa ingerencja w wewnętrzne sprawy Maroka spowodowała wojnę domową.

Wiosną 1911 roku, na prośbę sułtana, który przebywał w Fezie oblężonym przez Berberów, wojska francuskie zajęły Fez i Rabat. Pod pretekstem potrzeby ochrony Europejczyków, wojska francuskie weszły w głąb lądu. Niemcy widziały w tym naruszenie traktatów z 1906 i 1909 roku. Wysłali więc do Agadiru kanonierkę „Panther” (w lipcu 1911 roku) i przedstawili Francji żądanie zrzeczenia się na rzecz Niemiec Konga Francuskiego. Francja wspierana przez Wielką Brytanię nie ustępowała, a w Niemczech pojawiły się głosy nawołujące do wojny. Ostatecznie w listopadzie 1911 roku zawarto w Berlinie porozumienie: Niemcy zrzekły się wszelkich wpływów politycznych w Maroku, zachowując w pełni wpływy gospodarcze, a Francja oddała Niemcom część Konga, otrzymując w zamian części niemieckiego Togo i Kamerunu.

A sułtan Maroka, w zamian za protekcję francuską, zmuszony został do podpisania w 1912 roku traktatu w Fezie. Na mocy tego porozumienia Maroko stało się francuskim protektoratem,

przy czym Hiszpania uzyskała północną część kraju, a Tanger przekształcono w strefę międzynarodową. W protektoracie francuskim utrzymano nie znaczący sułtanat, lecz realną władzę sprawował francuski minister-rezydent, który odpowiadał przed rządem w Paryżu. Stolicą kraju został Rabat a głównym portem Casablanca.

Zgodnie z traktatem fekim Hiszpanie i Francuzi potwierdzili swoje strefy wpływów w Maroku, więc Ifni pozostało przy Hiszpanii.

W 1921 roku, w proteście przeciwko kolonizatorom, w Maroku Hiszpańskim wybuchło powstanie Rifenów, na którego czele stał Abd al-Karim (1882–1963). W jego wyniku powstała Republika Rifu. Została ona jednak zlikwidowana już w 1926 roku przez połączone siły Francji oraz Hiszpanii. W protektoracie francuskim w 1927 roku na tron sułtana wyznaczono Muhammada V (1909–1961), który miał być bardziej uległy niż jego dwaj starsi bracia. W latach 30-tych XX wieku nastąpił rozwój marokańskiego nacjonalizmu. Podczas wizyty w Fezie w 1934 roku Muhammad V spotkał się z gorącym przyjęciem, któremu towarzyszyły antyfrancuskie demonstracje, przez co władze protektoratu przerwały jego wizytę. Wkrótce potem zaczęły powstawać liczne organizacje polityczne dążące do niepodległości Maroka.

Po wybuchu II wojny światowej sułtan wezwał Marokańczyków do współpracy z Francją i wojsko marokańskie zostało wysłane do Francji. Po zajęciu Francji przez hitlerowskie Niemcy w 1940 roku, terytorium Maroka znalazło się pod kontrolą rządu Vichy, a międzynarodowy Tanger zajęli Hiszpanie (1940). Sułtan odmówił podpisania ustaw antysemickich.

Kiedy w 1942 roku we francuskim Maroku wylądowały wojska amerykańsko-brytyjskie (operacja Torch), sułtan nie uciekł w głąb kraju. Kraj zajęli alianci. W dniach 14–24 stycznia 1943 roku w Casablance doszło do spotkania przywódców USA i Wielkiej Brytanii – prezydenta Roosevelta i premiera Churchilla – którzy porozumieli się w sprawie dalszej polityki i strategii wojennej. Wówczas doszło też do spotkania sułtana Muhammada V z Rooseveltem, który nie poparł dalszej obecności Francji w Maroku.

Po wojnie dążenia niepodległościowe Marokańczyków nasiliły się. W 1944 roku Partia Niepodległości „Istiklal” przedstawiła sułtanowi i aliantom memorandum z żądaniem niepodległości i ustroju konstytucyjnego. Administracja francuska odpowiedziała represjami. Sułtan odmawiał współpracy z nowym francuskim ministrem-rezydentem Alphonsem Juinem (1888–1967), który

pod pretekstem ochrony władcy przed rebeliantami, otoczył pałac sułtański wojskiem i praktycznie ubezwłasnowolnił Muhammada V. W sierpniu 1953 roku władze francuskie deportowały sułtana na Korsykę, a potem na Madagaskar. Na jego miejsce władze zainstalowano Muhammada ibn Arafę (1889–1976), który nie miał poparcia społecznego. Natomiast wygnany Muhammad V stał się bohaterem narodowym.

Stale pogarszająca się sytuacja w regionie (wybuch wojny w sąsiedniej Algierii) i zamieszki w kraju zmusiły kolonizatorów do ustępstw. W 1955 roku Francuzi pozwolili wrócić na tron Muhammadowi V i utworzyć własny rząd.

Maroko odzyskało niepodległość w 1956 roku, przy czym Hiszpania zatrzymała Ceutę, Melillę oraz terytorium Ifni. W tym samym roku Maroko zostało członkiem ONZ. W 1957 roku sułtanat przekształcono w królestwo.

Ifni nadal pozostawało hiszpańską enklawą ale już nie w obrębie francuskich posiadłości kolonialnych, tylko w niepodległym królestwie Maroka.

W 1961 roku, po śmierci Muhammada V, królem Maroka został Hasan II. Rok później ogłoszono pierwszą konstytucję i Hasan II proklamował monarchię konstytucyjną (1962) W 1963 roku odbyły się pierwsze wybory parlamentarne i zlikwidowano wszystkie hiszpańskie, francuskie oraz amerykańskie bazy wojskowe.

Dopiero 4 stycznia 1969 roku Hiszpania zwróciła enklawę Ifni Maroku i od tego czasu Ifni stało się integralną częścią tego państwa. Główne miasto – Sidi Ifni – liczy około 23 tysięcy mieszkańców.

